ARDENS IRÆ DIVINÆ IGNIS.

To jest:

Czwarte Kazánie pokutne o ogniu gniewu Bożego/ w te záwichrzone/ y trwogámi pokłocone czásy niemal po wszytkich przećiagách pádołow ziemskich gorájacym.

W Kośćiele Oyczystym miáne y odpráwowáne

Przez

X. Jádámá Gdácinsá Sługe Słowá Bożego w Kluzborku.

Josep. lib. 1. cont. Appion. & Eusebius lib. 8. præpar. Evang. cap. 2.

Judæi tantâ fide Scripturam S. adservarunt; ut maluerint centies mori, quàm quicquam in eâdem immutare.

To jest:

Zydźi ták wiernymi y pilnymi strożámi byli Pismá S.; że woleli stokroć umrzeć, niżeli w nim nie co odmienić.

Drukowano w Toruniu przez Michálá Kárnalá.

Anno

Nos IoVa aLMe tVVs saCratVs SpIrItVs aVrâ
AffICIat CœLô; tVnC bona paCIs erVnt:
SICqVe tVos CVnCtI sVper astra fereMVS honores
HoC annI CVrsV, qVI pIa fata CanIt!

Johannes Boravius
In dedicatione Apellitici Ceraunoboli ad Mecænates his utitur verbis.

VT ſub autoritate veſtrâ ſcutum & clypeum haberem contra malevolos iſtos Doëgos, Mævios, Ariſtarchos, Cæcinnas, contra effrontes Sciolos & Sapientulos, qui quamvis vix à limine Muſas ſalutarint: non tamen erubeſcunt ea, quæ rectè dicta & facta ſunt, aut incuriâ præli commiſſa, ſub virgulam cenſoriam vocare, & ore Therſiticô, poſticis detrectationibus & calumnioſis ſcommatibus Cynicè & Scythicè ſugillare; ut ſcilicet vel ita ſoli ſapere, & alios celebritate nominis antevertere videantur. Ne verò & hîc deletiles ſuas Spongias, aut ungues rodentes ac radentes iniiciant, huic meo quaſi Telemacho ſatis verecundanti apud vos Minervam adquirere volui.

Idem ad Lectorem.

SI aliquis bullatus, cincinnatus, ampullatus, calamiſtratus Rhinoceros, cornu adunco, præter condignum, latus meum terebrare; aut Lyciſca quædam pulicoſa, ſcabioſa, rabioſa, ſceleſtuoſa, me allatrare, nomenque meum [*qualecunque illud ſit*] ſugillare, vellicare, lacerare, rodere, mordere occæperit, præſumpſerit: illi colaphum Malchi inflixerit. Tu interim benivole & Candide Lector nobis ignoſce; à morſu & rabiâ dentiſecarum, Cæcinnarum, Catilinariſtarum, Orbiliorum & Ariſtarchorum, nos famamque noſtram tuere: Serimine & labore noſtrô felix & ſoſpes utere: ſi quid non ad Bacchum & palatum, in meliorem partem ſobriâ & piâ mente intepretare: Pancraticè, Machaonicè vale; feliciſſimè, diutiſſimè vive, floreſce, vireſce.

(*)

MNIE

MNIE WIELCE MOŚCIWEMU PANU Y DOBRODZIEJOWI

Jego Mośći Pánu

JERZEMU PACZENSKIEMU

z Wielkiey Páczyny ná Dźilney, y ná Wołoszowie.

PANU MEMU MOŚCIWEMU.

Przy Błogosłáwieństwie Bożym zdrowia w długi wiek zażywáć życzy.

Bnáydowáli śie przedczásy *Mśc P. Páczeński* tákowi Skrupuláńci w Kośćiele Bożym / ktorzy Słowo Boże lekce poważájac o ledá áłáhych y niepotrzebnych quæstyách dispu⸗towáli / nie pomniac ná ono nápominánie Apostolskie: *Odrzuć precz głupie gadki* (disputácye) *w ktorych náuki nie máß, wiedzac że one rodza zwády.* A ná inßym miey⸗scu: *Záwśćiagay głupich gadek, swarow y sporow: Abo-wiem sa niepożyteczne y prożne.* Jáko też on nie z po⸗spolitego gminu ludźi Filozof powiedźiał: Qui dispu-tant & contendunt de rebus frivolis, non rationi-bus, sed verberibus opus habent. to jest / *Ktorzy di-sputuja y swary wscżynája, o rzeczách nikczemnych y nie-pożytecznych, nie dowodow, ále pukow potrzebuja.* Ktore to słowá gdyby oni Filozofowie y stárzy Zakułowie ná pámieć sobie byli przywodźili ; pewnieby o prożne y

2. Tim 2. v. 23.

Tit. 3. v. 9.

Anaxagoras.

Videatur D. Meisn. Prima par. Phil. Sobr. Sect. 1. cap. 6 qu. 6. reg. 2. p. m. 368.

głupie rzeczy nie byli zſoba czynili. Exemplig: Diſputowano przed czáſy: An ſit ſol? *Jezli jeſt ſłońce?* An ignis caleat? *Jezli ogień jeſt goracy?* An nix ſit alba? *Jezli śnieg jeſt biały?* J to głupie quæſtye były: *Wiele mil od źiemie do niebá?* Skoláſtykowie ſtárzy uczyli/ że niebo od źiemie ták jeſt wyſokie/ iż kiedyby z niebá kámień młyńſki był zrzucony: ledwieby ná źiemie w obroćie 24. lat ſpadł. J to nie mądre pytánie: *Jezli wierni y wybráni Páńſcy w niebie táńcowáć y opijáć śię będą?* Bernhardinus śmiał to twierdźić; ták ábowiem mowi: Non moveant Te dicta illius Doctoris; Vero ſimilius enim eſt, quod illic fiant choreæ & ſaltationes. Niech ćię/ *powieda*, nie poruſza słowá onego Doktorá: Abowiem bliżey ku prawdźie przyſtępuje/ że tám (*w niebie*) będą táńce y ſkakánie. Omnia enim, *práwi tenże*, quæ ad choream ſufficiunt & requiruntur, ibi erunt; Wſzytko ábowiem co do táńcá przynależy/ tám będźie. Jákoć y to głupia y śmieſzna quæſtyá byłá: Kiedy Xięża niepotrzebne kontrowerſye krześili o myſzy/ ktoraby hoſtyą ábo opłátek poświecony ziádłá. Pytáli śię/ *coby tákowe Myſzy jádły?* Jedni powiedáli/ że ſámo błogosłáwione ćiáło Kryſtuſowe. Drudzy záśię twirdźili/ że nie ćiáło/ ále tylko chleb: boby to rzecz nie przyſtoyna y nie uczćiwa byłá/ kiedyby błogosłáwione ćiáło Kryſtuſowe w brzuchu myſzym leżeć miáło. A gdy niektorzy po długiey kołátáninie ná to pozwolili/ że kiedyby Myſz hoſtią ábo opłátek poświecony połknęłá/ iż pod onym opłátkiem ćiáło Kryſtuſowe ziádłá; tedy dopiero wietſza diſputácya o tym powſtáłá: *Jáko ábo jákimby karániem tákowa*

Idem. Sect. 3. cap. 1. qu. 7. pag. 741. & pag. 825. Brent. pag. 890. ex Alpheo Valesiano.

Videatur Meiſn. in Differt. de antiquâ vitioſâ Theologicè diſput. ratione. ubi citat Alexandr. de Ales par. 4. ſum. 9.53. mem. 2.

tákowa myſz ſkaráć? Jedni powjedáli / że potrzebá tákowa myſz ukápić. A kiedy ukápiona byłá tákowa znowu quæſtya ſobie zádawáli: *Jezli ſię ćiáłu Kryſtuſowemu w brzuchu myſzym modlić trzebá?* Wiele ich twirdźiło / że trzebá: poniewaz ná wßelkim mieyſcu ćiáłu Kryſtuſowemu modlić śię powinni jeſteſmy. Niktorzy záśie uczyli / że choćiaby Myſz opłátek poświecony ziádłá / pod ktorym to opłátkiem jeſt ćiáło Kryſtuſowe: jednák temu ćiáłu Kryſtuſowemu w myſzym brzuchu leżacemu modlić śie nie godźi; gdyżby przed myßa potrzebá ná koláná upadáć. O karániu tedy tákowey Myßy / ktoraby opłátek poświecony ziádłá / to urádźili / że ma bydź ſpalona / á proch ábo popioł podle Ołtarzá ma bydź pochowány: Niektorzy jednák tey opiniey przyjać nie chćieli / powiedájac / żeby śie y ćiáło Kryſtuſowe w brzuchu myßym leżace y z Myßa ſpaliło. Przeto tákowa konkluzya uczynili: áby tákowa Myß ktoraby opłátek poświecony połknełá / byłá zábita; áżeby opłátek z niey był wyjety / á człowiekowi Krześćiáńſkiemu po przyſtoynym omyćiu / ku ziedzeniu był dány. Lecz iż by śie to łatwie ſtáć mogło / żeby Myß on opłátek poświecony w żoładku ſtrawiłá / ták konkludowáli: áby one Myß / ktora ćiáło Páńſkie ziádłá / cáła à capite ad calcem cum omnibus inteſtinis Xiadź dla uczćiwośći ćiáłá Páńſkiego w imie Páńſkie ziadł y połknal. Judikuy y oſadź *Mść Pánie Páczyńſki*, Jezli to nie głupia rzecz byłá / o tákowey Myßy / ktoraby hoſtya ziádłá / ták niepotrzebnie śie kłoćić. My Ewánielicy ſłußnie śie tákowymi proznymi y nikczemnymi quæſtyámi brzydźiemy: Słowá Bożego śie trzymájac

Thom. p.3. ſum.qu.80. ar.3.Brulif. lib. 4. ſent. diſ. 13. q. 5. Ingu. lib.4. ſent. q. 6. art. 4. &c.

2. Tim. 2. v. 16. mając ná one słowá Apostolskie pámiętamy. *Sprosnego wołánia o rzeczách nikczemnych powściągay: bo dáley przydźie ku więtszey niepobożnośći*: y wtym czego nam Pismo nie objáwiło / rozumem nászym nieszperamy / wedle onych słow Ambroziuszowych: Ambro. lib. 1. de Voc. gent. cap 7. Quæ DEUS occulta voluit, non sunt scrutanda; quæ autem manifesta fecit, non sunt negligenda: ne & in illis illicitè curiosi, & in his damnabiliter inveniamur ingrati. A iż mi wiádomo / że WMść M. M. Pánie nie łuszczynámi / 1. Pet. 1. v. 23. ále szczyrym y nieśmiertelnym naśieniem Słowá Bożego dusze swoie rad karmisz y pośilasz; Jákom to od wielu osob słyszał / ktore WMśći mego M. P. z pilnego słuchánia y czytánia Pismá S. zálecája: mam zá to / że mi WMść zá złe mieć nie bedźiesz / iż to czwarte Kazánie / w ktorym naywiecey o Słowie Bożym mowe tocze / WMśći dedykuje. Pilnie tedy y uniżenie z ofiárowániem záwsze powolnych służb moich / prosze / ábyś WMść te błáha prace moje wdźiecznie przyjać / á mie lub to nieznájomego w łásce swey chowáć raczył. W Kluzborku Roku Páńskiego 1646. w dźień trzech Medrcow.

WMśći Mego M. Páná

Bogomodlcá.

X. ADAM. GDACIUS.

ADA-

ADAMUS GDACIUS.

ἀναγραμματικῶς.

DUC, ADIGAS MUSA.

ARdens ignis ut, ira DEI sic omnia perdit.
Exemplo nobis Zeboim, Sodoma, Gomorrha.
O homo! ne tantum Jovæ quoq; senseris ignem,
Gdacius ecce docet divino dogmate doctus.
Ergò tempus habes, plores citò læva malorum,
Doctori grates persolve bonasqúe piasqúe,
Et dic: Macte labore pio vigeat tua MUSA
DUC, ADIGAS*qúe Tuos Jovæqúe fideliter omnes.*

JOHANNES CONRADI
S.S. Th: Stud; p. t. S. P. R.

QUæris cur Bellona minax hæc tempora apertè
Cædibus ac plagis concutit usqúe suis?
In promptu causa est; quia Vulgus sæpè ministros
Spernit, & in Christum verba scelesta jacit.
Hoc GdacI monstrat vivisqúe coloribus explet
Concio, quæ vitæ dat monimenta piæ.

Vale, his pauculis
à
WENCESLAO PRIPADLOVIO
Contentus.

AUXI-

AUXILIUM NOSTRUM à DOMINO.

CZWARTE KAZANIE POKUTNE.

Textus Jerem. 4. ℣. 4. qui in præcedentibus.

Exordium.

Exordium à Christianorũ divisione, quorũ alij sunt Verbales; alij Reales.

Z Eteraz miedzy námi wiecey słownych y obłudnych / á niżeli prawdziwych y rzeczywistych Krześcian / ztadto wybaczyć możemy K. M. iż choćia progi domu Páńskiego náwiedzamy y Słowá Bożego słuchamy; wszákoż wedle niego nie żyjemy: y ná to nie pámietamy / że prawdziwe Krześciáństwo nie tylko w tym záwisło; ábyśmy w Kośćiele bywáli / y Słowá Bożego słucháli: ále też / żebyśmy to Słowo Boże słyszáne wsercách nászych chowáli / y wedle niego śię rządźili: Boć / jáko mowi Pismo S. / owieczki Krystusowe słucháją głosu jego / y idą zá nim / *to jest* / Práwowierni Krześciánie słucháją Słowá Bożego / y wedle niego żyją / stárając śię oto / aby nie byli z liczby owych / o ktorych jeden uczony nápisał: Plus DEI invenias in illorum verbis, quàm in illis. Ergò quasi tubæ quædam sunt inanes, à quibus ubi sonus exijt, intus nihil manet. Wiecey / *powieda* / Bogá znaydźiesz w Słowiech ich / á niż w nich sámych. Dla-

Lucæ 11. v. 28. Johann. 10. v. 3. 4.

Scalig. Exer. 307. Sect. 26.

tego

trao jáko tráby niejákie ſą prożni / z ktorych kiedy dź-więk wynidźie/ wewnątrz nic nie zoſtawa. Pytayćie ſamych ſiebie Słuchacze mili : Jezli y wy takowymi Chrześciany jeſteśćie/ ktorzy Słowa Bożego tylko po-zwierzchnie y obłudnie ſłuchaćie/ á wedle niego nie żyjećie? O záiſte wiecey miedzy wámi takowych/ ktorzy jeno pro forma dla okazyey do przybytku Pańſkiego chodźićie/ á ze Słowá Bożego żywota wáſzego zgołá nie polepſzaćie; á onobyśćie pamietać mieli na one Słowá Duchá Bożego: **Bądźćie nie tylko Słucháczámi/ ále y Czynićielmi Słowá: Bo kto jeſt Słucháczem tylko/ á nie czynićielem / tákowy bedźie podobny mężowi oglądájacemu oblicze národzenia ſwego we zwierćiedle. Abowiem ſámego ſiebie oglądawſzy/ gdy odeydźie / wnet zápomni / jákim był.** Jacob. 1. v. 22.23.

Nicći to tedy nie pomoże człowiecze/ lubo śie uſtywojemi z Krześćiáńſtwá twego chełpiſz y wynośiſz. Wprawdźieć/ jáko jeden powiedźiał : Chriſtianum nomen quaſi aureum decus eſt; ſi verò indignè illo utamur, fit ut ſues cum ornamento eſſe videamur, to jeſt: Salvian. lib 4. de provid.

Imie Chrześćiáńſkie jákoby złota ozdobá jeſt; jednák jezli go niegodnie używamy/ tedy śie jáko / *zá łáſką mowiac* świnie ozdobione bydź zdamy. Mendacium eſt ſe Chriſtianum dicere & opera Chriſti non facere, mowi Ambroſius. Ambroſi9.

Kłámſtwo to jeſt Chrześćiáninem śie názywáć/ á uczynkow Kryſtuſowych nie czynić.

Auguſtyn S. wtoż : Quomodo glorieris Te eſſe Chriſtianum? Auguſtin9 tract.5 in Epiſt. Joh.

num? Nomen habes, & factum non habes. Si autem nomen secutum fuerit opus, dicat Te quisquam paganum; Tu factis ostende Christianum: Nam si factis Te non ostendis Christianum, omnes Te Christianum vocent; Quid Tibi prodest nomen, ubi res non invenitur? Jako śię Ty chlubiß bydź Krześćiáninem? mowi Augustinus: Jmię máß/ á uczynku nie máß. Lecz jezli zá imieniem poydźie skutek/ niechay ćię zowią Pogáninem; Ty śię rzeczą sámą pokaż bydź Chrześćiáninem: Bo jezli śię skutkiem nie pokażeß Chrześćiáninem/ niech cię wßyscy Chrześćiáninem názywáją; Coż ći pomoże imię gdźie sámey rzeczy nie máß? Prozna tedy y dáremna jest chlubá twojá/ kiedy mowiß:

Objectio Christianorũ Verbalium.

Wierzę y wyznawam wßytkie Artykuły wiáry S. Krześćiáńskiey: Dla tego jestem prawdźiwym Krześćiáninem/ y koniecznie zbáwion bydź muße. Bo mowi sam Zbáwićiel:

Mar.16.v.16

Kto uwierzy á okrzći śię/ zbáwion będźie. Ja wierzę y okrzczon jestem; Dla tego zbáwion będę.

Resp.

Prawdáć to/ że kto w Páná Krystusá wierzy/ y okrzczon jest/ zbáwion będźie; Ale potrzebá tákową wiárę dobrymi uczynkámi/ pobożnym y świątobliwym żywotem/ ßczyrą y nieobłudną miłośćią przećiwko bliźniemu oświadczáć y pokazowáć wedle onych Słow Zbáwićielowych:

Matth. c. v. 16.

Niechże świeći świátłość wáßá przed ludźmi/ áby widząc wáße dobre uczynki wielbili Bogá/ ktory jest w nie-

niebjeśiech. A Jakub S. powiedział: Pokaż mi wiárę twoię z dobrych uczynkow twoich; á Ja Tobie pokaże wiárę moję z dobrych uczynkow moich. Wiec śię też człowiecze chlubiß/ że do stołu Páńskiego często przystepujeß: á dobrze y słußnie czyniß; Bo przez to pełniß on Vniwersał/ y Mandat Chrystusow: To czyńcie ná moję pámiątkę; jednak to przy tym bydź muśi/ żebyś pobożnym/ wierzącym/ skruszonym y pokutującym Sercem tákowe wielkie świątości przyjmował: godnie śię do tego przygotował; żywotá twego polepßył: á záśię swowolnie/ jáko pierwey/ nie grzeßył/ áby ćię co gorßego nie potkáło/ gdyż jáko ono Augustinus uczy: Nil prosunt lamenta; si replicentur peccata. to jest. Nic Tobie nie pomoże lamentowánie/ nárzekánie/ za grzechy żáłowánie/ ná spowiedź chodzenie/ y do stołu Bożego przystępowánie; jezli po spowiedzi/ y po używániu náyświetßego Sákramentu znowu grzechy wznawiáć/ y jáko pierwey swowolnie grzeßyć bedźieß. A ták rádá mojá/ miły człowiecze/ stáray śię o to/ áby Chrześcijáństwo twoje pochlebstem nie pachnęło. Nie bądź w nabożeństwie twoim obłudnikiem; ále szczerze y uprzeymie Pánu Bogu twojemu służ: by snadź o tobie one Słowá z Proroká Izájaßá rzeczone nie były: Ten lud przybliża śię do mię wárgámi swymi/ á Serce jego jest dáleko odemnie; Y ták/ jáko mowi Augu-

Jacob. 2. v. 18.

Lucæ 22. v. 19.

Johann. 5. v. 14.
August. in Soliloq.

Syr. 1. v. 27.

Esaj. 29. v 13.

August. lib. cont. Epist. Parmē. c. 7.

Augustinus, Christiano nomine tantùm dealbatus esses: **imieniem Chrześciáńskim tylkobyś pobielony był.** A osobliwie niech to naywietsze y nayprzednieysze twoje stáranie po wszytkie dni żywotá twojego będzie/ ábyś zá wspomożeniem Duchá S. wedle wyrokow Bożych żywot prowadził/ jáko ćie sam Bog do tego nápomina mowiąc: **W przykazániach moich chodźić będźiećie.** Ale ć o ják wielki defekt w tey mierze u nas śię znayduje! Nie mász żadnego przykazánia Bożego / przećiwko ktoremu byśmy upornie y swowolnie nie wierzgáli: Tákowe grzechy miedzy námi gorę biorą / że zgołá o polepszeniu y popráwie żywotá nie myślemy: á im dáley tym bárzey grzeszymy; Y ták żywotem naszym niezbożnym/ y przewrotnymi spráwami naszymi na jáwi pokazujemy/ że tylko Słowy/ á nie rzeczą y skutkiem sámym Chrześćiány jesteśmy. Dlatego nie cuduymy śię/ iże nas Pan Bog tymi czásy nie tylko woyną / ale y morowym powietrzem / y inszymi plagámi karze y náwiedza; jáko ábowiem on Náuczyćiel Kośćielny w osobie Boskiey mowi: Si Tu non desistes peccare; Ego non desistam castigare. **Jeżli Ty nie przestániesz grzeszyć; Ja też nie przestánę karáć/** ábo jáko drugi Doktor powiedźiał: Si abesset iniquitas: nulla nos turbaret calamitas; Kiedy byśmy swowolnie nie grzeszyli: żadnemu byśmy utrapieniu nie podlegali. A na tákowe kaźni / y utrapienia ktore Pan Bog teraz z sądu swego spráwiedliwego na nas przepuszcza/ zárabiamy niepráwośćiámi y występkámi naszymi / ktorymi ogień gniewu Bożego zapalamy. O pierwszym występku jużem ja we trzech przeszłych Kazániach mowił: **Teraz w tym kazániu czwar-**

Ezech. 20. v. 19.

Gregorius.

Transitio ad Propo- sit.

In præteri- tis tribus concionib9 de primo i- gnem iræ divinæ ac

cżwartym o drugim ogień gniewu Bożego zápalájacym grzechu rzecz moja bedżie. O Pánie JEZU / ktory tego ſerdecznie prágnieß/ ábyſmy wßyſcy zbáwieni byli y do znájomośći prawdy S. przyßli; prośiemy ćie z práwego Sercá / rzadżże nas Duchem ſwoim S. ábyſmy Słowá twego S. ktore jeſt mocą ku Zbáwieniu wßelkiemu wierzącemu/ nie wzgardzáli: ále je zá święte mieli/ y onego śie rádzi uczyli; onym śie też we wßelkim krzyżu y utrapieniu ćießyli. Bo kiedyby to Słowo twoje Zbáwienne nie było/ jużbyſmy dawno byli uſtáli w utrapieniu náßym. Niechże też urząd twoy S. Káznodzieyſki miedzy námi w uczćiwośći bedżie: gdyżeś go Ty ſam Pánie poſtánowil y rzekł; że kto ſług twoich ſłucha/ćiebie ſłucha: á kto ſługi twoje wzgardza/ciebie wzgardza; żebyś ták nas tymi teráznieyßymi woynami/ y niepokojámi karáć dálßey przyczyny nie miał: ále żebyś nam łáſke twoie S. pokázował/ y nas pokojem dawno pożądánym obdárował/ ábyſmy Tobie jáko Bogu wiecznemu tu ná świećie w Kośćiele bojujacym w pokoju dobrym ſłużyć/ á potym

cendente peccatô nēpe diſcordiá ſermonem inſtitui: nunc de ſecundô cum bonô DEô verba faciam. Votum. 1. Tim. 2. v. 4. Rom. 1. v. 16

Pſalm. 119. v. 92.

Lucæ 10. v. 16.

Apoc. 7. v. 15.

w Krolestwie twoim niebieskim w onym Kościele triumfujacym z Anioły świetymi y wybránymi twojemi imie twoie S. we-dnie y w nocy/ *to jest*/ ná wieki wieczne wy-sławiáć y wychwaláć mogli AMEN.

TRACTATIO.

Secundum iræ divina ignem accendēs peccatum est. Contemtꝰ sive Despicientia.

I. Verbi divini quod est duplex.

1. Vocatur Audibile, quod prædicatur

2. Visibile, quod administratur sive Sacramentis exhibetur ubi ejusdem pœnæ.

I. Maledictio. Deut. 28. v. 15. v. 16. v. 17. 18. v. 19. 20.

PVnkt przedśiewzięćia náſzego jeſtći R. M. że wola mamy mowić o drugim ogień gniewu Bożego zápalájacym występku ; A ten jest Contemptus sive Despicientia, *Wzgárdá* ; Náprzod: Verbi, & Corporis sanguinisque Christi Sacramenti : Słowá Bożego/ y Sácrámentu ciáłá y krwie Krystusowey/ Ten grzech niemal wſzytek przećiag pádołow ziemskich nie tylko zmacał : ále y opánował. Bo gdziekolwiek oczy obroćimy/ tám nie skapo o tákowych/ ktorzy rzadko kiedy ábo nigdy progow domu Bożego nie náwiedzája / áni u stołu Krystusowego bywája : nie pamietájac ná to / że wzgárda Słowá Bożego / y Sakrámentow S. wielkie y srogie karánia za soba ćiagnie. Pierwſze jeſtći Maledictio, Przeklectwo. Sam Bog ábowiem przez Moyzeſzá ſługe swego ták mowi : Jezli nie bedzieſz posłuſznym głosowi Páná Bogá twego/ y nie bedzieſz przestrzegał przykazań y ustaw jego : tedy ná ćie przyda te wſzytkie przeklectwá / y ogárna ćie. Przeklety bedzieſz w mieście : Przeklety bedzieſz ná polu. Koſz

twoy

twoy y dźieżá twoiá przeklęta będźie. Przeklęty będźie owoc żywotá twojego; Przeklęty będźiesz wchodząc y wychodząc. Przyśle Pan Bog ná cię przeklęctwo / á wszytkie spráwy twoje / ktore czynić będźiesz / zágubi wprędce / y zginiesz dla złośći niepráwośći twoich. Tu słyszyćie / że Wzgárdźićiele głosu ábo Słowa Bożego / y Gwałćićiele przykazań jego / przeklęctwá / á nie błogosłáwieństwá nadźiewáć sie máją. My tedy / chcemyli błogosłáwieństwem od Bogá nádárzeni być: w Słowie Bożym sie kochaymy / y onego słuchaymy; Nap. Studiosè / z pilnośćią. Tákowa pilna Słuchácżká byłá oná Márya w Bethániey / ktora tákowa wielką miłośćią ku Słowu Bożemu pałáłá / że też P. Krystusowi czásu jednego u nog usiadszy onego z niewymowną nabożeństwem słucháłá; Zá czym jey też Krystus Pan dał to zalecenie / mowiąc: Márya nailepszą cząstkę sobie obráłá / ktora od niey ná wieki odjęta nie będźie. *Tákowymi pilnymi Słowá Bożego Auditorámi byli y oni cnotliwi Chrześciánie zá czásu Cesárzá Konstántiná Wielkiego, o ktorych Eusebius w Historiey Kośćielney pisze; że gdy ich Kaznodźieie ná Kathedrę wstąpiwszy Słowo Boże przepowiedáć jęli: tedy ich z ták wielką pilnośćią słucháli, że oczu swoich przez cáłe Kazánie z nich niespuszczáli; y owszem náukę ich z tákową chućią y rádośćią przyjmowáli, jákoby sámego Bogá z niebá z sobą mowiącego słucháli. A zálecájąc przerzeczony Historyk cnoty tych to Słuchácżow tymi słowy konkluduje mowiąc:* Tanta Auditorum reverentia: tant[illegible] ordo

ad quam abigeendā l'sus Verbum DEI audiendum.

1. Studiosè

Lucæ 10. v. 39 42.
Strign. Esr. Predigsm. ex Eusebio.

ordo in Sacerdotibus servabatur: *Taka uczćiwość, powieda, byli miedzy Słuchaczámi: Y tákowy piękny porzadek miedzy Káznodźiejámi zachowywał śię.* Idem. *Toż też Historye o słucháczách Chrysostomowych świádcza, iż kiedy on (Chrysostom) w Konstántynopolu kazáć miał: tedy śię ludźie husem do Kośćiołá gárnęli, ták że kożdy pierwszym y bliższym przy Kázálnicy bydź usiłował.* Nie naydźiesz dźiśia w Słucháczach naszych tákowey w słuchániu Słowá Bożego gorliwośći. Bo drugi coby śie miał mieć ku kazalnicy/ to on ráczey w kaćie uśiedźie/ á tám ábo śpi; ábo o prożnych nowinkach rozmawia/ y nikczemne plotki o bliznim swoim rozśiewa/ nie pomniac ná ony Słowá Augustynowe: August. lib. de rectitud Cathol. Conver. Fratres, omni die Dominicâ ad Ecclesiam venite, & lectiones divinas cũ silentiô auscultate: Qui enim in Ecclesiis fabulari, & colloqui cum aliis non timet; pro se & alijs redditurus est rationẽ: dum nec verbũ Dei audit, nec alios audire permittit: cũ in die judicij de õni verbô otiolô reddẽda sit ratio: Braćia/*powieda*, Kozdego dniá Niedzielnego do Kośćiołá przychodźćie/ á Słowá Bożego z ćichośćia słuchayćie; Kto śie ábowiem w Kośćiele gadáć/ y z inszymi rozmawiáć nie boi; zá śiebie y zá inszych odda ráchunek: poniewaz Słowá Bożego nie słucha/ áni go inszym słucháć dopuszcza; á ono w dzien sadu ostátecznego z kazdego Słowá prożnego liczbá śie bedzie oddáć muśiáłá. Plutarchus in vitâ Numæ. *Trzebá by ná dźiśieysze gnuśne Słowá Bożego słuchácze onego cnotliwego Królá Numy, Ktory tego zwyczáju záżywał, iż gdy práwá jego publicè czytano, co śię co rok działo; tedy Márszałkowi laskę podał, ktora w ręku trzymájac miedzy ludem śię przechadzał. A gdy tákowego, ktory báczności ná ono czytánie miał; ále ábo spał, ábo co inszego nieprzystoynego spráwował, á z pilnośćia nie słuchał, zoczył;*

Videatur quoque Nicander in den Haustafels predigten.

czył; onego ona laską w głowę tráćił, mowiąc: Hoc age, To czyń, ná to baczność miey, tego teraz słuchay, coć czytáją y przepowiedáją. Kiedyby dźiśia miano kożdego laską ábo kijem w głowę uderzyć/ ktory pilno kazánia nie słucha; wieleby kijow y lask w Kośćiele nászym potrzebá. Bo więcey gnuśnych y leniwych / á niżeli pilnych y nabożnych Słucháczow. My Kaznodźieie ná kázalnicy stojąc przed oczymá widywamy. Strignicius on zacny Káznodźieiá wspomina w jednym Kazániu pámięći godną o jednym pobożnym Mnichu historyą/ ktory chłopczyká swego/ kiedy kazáć miał/ záwsze z sobą ná kázalnicę brał / áby kazánia tym pilniey słuchał. Przytráfiło śię czásu jednego / że on Mnich ná uroczyste święta przy wielkim ludzi gronie kazanie miał. Przećiw kázálnicy stało kilka zacnych ludzi / ktorzy Słowo Boże wzgardzáiąc kazánia z gołá nie słucháli / ále pospołu rozmawiali. Nad oną ławą gdźie ći świegotliwi Pánowie stali / dał śię jakiś czarny/ szpetny y okropny Pisarz widźieć/ ktory wielką krowią skorę przed sobą miał / á ná niey wszytkie one słowá / ktore pod kazániem mowili / pisał. A gdy onemu gadániu końcá nie było/ y ná oney skorze już śię więcey mieyscá do pisánia nie znaydowáło: tedy on Pisarz one skorę w zęby wziął/ chcąc jey przyćiągnąć/ áby ná niey jeszcze więcey był pisáć mogł. Gdy tedy one skorę ják naybárzey mogł/ ćiągnął; z gęby mu jakoś wyskoczyłá/ ták że śię ná zad obalił/ y głową swoją o mur uderzył. Widząc to on chłopczyk zá Xiedzem ná kázálnicy stojący / jął śię w głos śmiáć. X. zgromiwszy y zfuknąwszy go / milczeć mu kazał. Jáko śię do domu zwroćił/ pocżął go exáminowáć y pytáć; Czemu śię w Kośćiele práwie pod kazániem/ gdy śię Słowo Boże przepowiedáło / ważył śmiáć? On chłopczyk prosił o odpuszczenie/ y wszytko cokolwiek widźiał / X. objáwił y wyliczył.

Strignic. in Itin. Emaun. con. 2. Vide Loc. Histor. Tit. pag. 164.

X. odpuścił muy rzekł: Dobrze miły Synu/ iżeś Ty to widział: wiedzieć maß/ żeć Pan Bog to widzenie ku temu końcowi pokazał/ ábyś śię ztąd náuczył/ jáko to jeſt wielki y hániebny grzech leda co mowić/ á oſobliwie w Kośćiele/ kiedy śię Słowo Boże każe. To wßytko Dyabeł notuje y z piſuje/ y przynosi przed ſąd Boży/ gdzie potym won dzień oſtáteczny z tego wßytkiego ludzie wielomowni ráchubę będą oddáć muśieli. Przeto ſtrzeż śię Ty tego/ á przeſtrzegay y nápominay innych ludzi/ żeby w Kośćiele rozmowom y gadániu niepotrzebnemu pokoy dáli: Bo jezli w domu Bożym ßeptáć/ gadáć y rozmawiáć nie przeſtáną/ źle śię im záprawdę ná ſądny dzień powiedzie. Wiemći já to K. M. że ludzie świátowi tę hiſtoria zá baeń ſobie poczytáć będą; Ale Ja/ *mowi* Strignicius/ łacwie wierzyć mogę/ że śię to tak ſtáło; Sam Kryſtus Pan abowiem świádczy/ że Dyabeł na ten czas nie dáleko jeſt/ kiedy nasienie Słowá Bożego rozśiewáne bywa. Tedy ábowiem dußny Nieprzyjaćiel niektorym zwłaßczá onym oſpáłym Krześćiánom Słowo Boże z ſercá wyrywa/ áby uwierzywßy zbawieni nie byli. Gdyby można byłá/ żebyśmy oczyma náßymi cieleſnymi Duchy złe w Kośćiele widzieć mogli: ná kożdymbrſiny kazaniu obaczyli/ jáko Diabli po głowach ludzi onych/ ktorzy álbo śpią/ abo ſzepcą/ abo co inße° nieprzyſtojnego czynią/ ſkaczą/ y wielce śię z tąd rádują/ że tak wiele Kompánow do ogniá piekielnego przez niepilne Słowa Bożego ſłucháni doſtawáją. Potym/ chcemyli nie przeklętymi ále błogosłáwionymi bydź/ mamy ſłucháć Słowa Boże° Animoſè/ Smiele y ſtátecznie. Nie maß śię człowiecze od P. Kryſtuſá y od Słowá jego S. dáć odgromić żadnymi grozbámi/ żadnymi fukámi/ náwet y pukámi; jáko ono Pan Kryſtus powiedział: **Kto chce iść zá mną/**

Luc.8 v.12.

Animosè.

Matth.16.v. 24. 25.

niechay

niechay śie sam siebie záprzy / y weźmie krzyż swoy / á zá mną idźie. **Bo kto swoy żywot chce záchowáć / ten go stráći: á kto by duszę swą stráćił dla imienia mojego / naydźie ją.** *Nasz násládowáć onego cnotliwego Mæwiuszá, ktorego gdy Antoninus pytał: Coby o nim rozumiał: y jákoby z nim jáko z Nieprzyjaćielem swoim postępowáć miał? Smiele odpowiedźiał: Jugulare me jube: quia nec salutis beneficiô, nec mortis suppliciô adduci possum; ut aut Cæsaris miles esse desinam: aut Tuus esse incipiam.* to jest / *Roskaż mię zábić: Abowiem áni przez dárowánie zdrowia áni przez śmierć do tego nie mogę bydź przywiedźiony, ábym Cesárskim żołnierzem miał przestáć bydź: á Tobie służyć.* Weyćie jáko oto ten Mæwiusz przy Cesárzu Pánie swoim státecznie trwał / y od niego áni dla zdrowia / áni dla śmierći odstąpić nie chćiał. Jeżeli to on dla Páná ziemskiego uczynił / á dla niego tákowym niewczásom y ućiskom podlegał / y do więzienia wrzućić śie dał. O jáko dáleko więcey Ty człowiecze Krześćiáński dla Jezusá Krystusá Páná onego niebieskiego y Słowá jego świętego wszelákie utrapienia y niewczasy ćierpieć y znośić powinien jesteś / y od niego śie żadną miárą odgrożić y odrázić dáć nie masz; pomniąc ná ony Słowá Apostolskie: **Jezli z Krystusem umieramy / z nim też żyć będźiemy: Jezli z nim ćierpiemy / z nim tez krolowáć będźiemy.** Nie bądź człowiecze przy Słowie Bożym málowánym y pieszczącym Krześćiáninem / *jáko on Lekarz y Pochlebcá, ktory źimnym wyznawáczem prawdy Pánskiey będąc czásu jednego do D.Luthe-*

Bruson. lib. 2. cap. 1. ex Iust. Roma.

2. Tim. v. 11.

rá przyßedßy rzekł : Xiężc Doktorze, Wy mácie piękna y przyjemna Ewánielia, poydę z wámi ad ignem aż do ogniá ; ále w ogień z wámi nie wnidę. Odpowiedźiał mu *Luther : J Wy też ze mna aż do niebá poydźiecie : Ale ze mna do sámego niebá nie wnidźiecie.* Potrzecie prágniemyli nie przeklectwá ále błogosłáwieństwa Bożkiego uczesnikámi bydź / Słowa Bożego słuchaymy

M. Hartm. Bran. Dec. 6. S. Conc. de Tempo re Con. 5. 3. Operosè

Operosè, Skutecznie wedle onych słow Jakubá S. Badźćie nie tylko Słuchaczami ále y Czynićielmi Słowá Bożego.

Jaco.1.v.22.

Nie dosyć ná tym człowiecze / jakom y wyżey nieco o tym wspomniał / że śię usty twymi chlubiß bydź Krześćiáninem : że o Słowie Bożym rozmawiać / diskurrować y disputować umieß ; w Kościele bywaß / y Kazania słuchaß : to ćię nie czyni prawdziwym y skutecznym Chrześćianinem / gdyż nie kożdy / ktory mowi Pánie Pánie wnidźie do Krolestwá niebieskiego : Ale ktory czyni wola Oycá / ktory jest w niebi śiech.

Mat.7.v.21.

Jako też Apostoł S. powiedźiał : Nie ći są spráwiedliwymi / ktorzy zakonu (Słowá Bożego) słucháją : Ale ktorzy zakon pełnią (ktorzy wedle Słowá Bożego żyja) beda spráwiedliwymi.

Rom.2.v.13.

A rownie jako wiec Pácyent / kiedy lekárstwá w sobie nie zátrzyma / ále ie zrzući ; tedy mu nie jest pożyteczne. Tak ći tez Słowo Boże pożytku nie przynosi tym / áni ich zbawia / ktorzy go tylko słuchaja / a wedle niego śie nie spráwuja. Trzebá to lekárstwo Słowa Bożego / *że tak rzekę* / połknać / *to jest* / trzebá je w sercu chowáć / y to co ono roskazuje czynić y wykonywáć ; á tak poczujemy effikácya y moc jego.

Trze

Przeto tedy dopiero Słowo Boże człowieká zbáwia/ kiedy mu wierzy y wedle niego śie rządzi / jáko uczy KRYſtus Pan : *Wierzćie Ewánieliey.* Kto ábowiem Słowá Bożego ſłucha/ á nie wierzy mu/ y wedle niego nie żyje/ nic mu to nie pomoże / jáko powiedział Duch S. : **Nie pomogło im ſłowo/ktore ſłyſzeli ; Przeto iż nie było złaczone zwiárą.** Mar.1. v.15. Heb. 4. v.2. Wiáry tedy przy Słowie Bożym potrzebá : A gdzie wiárá; tám pobożny żywot y dobre uczynki: y nie jeſt rzecz podobna/ żeby ten/ ktory w Páná Kryſtuſá mocnie wierzy/ dobrych uczynkow czynić/ pobożnie żyć/ y wedle Słowá Bożego rządzić śie nie miał. Is verè tenet doctrinam Domini, powiedział jeden Nauczyćiel Kośćielny qui puram vitam habet : **Ten prawdziwie trzyma náukę Páńſką/ ktory czyſty żywot ma.** Theophyl. in cap.8. Johã.fol.269. Słuchaycieſz tu Wy Kátolicy/ że My nie zákázujemy dobrych uczynkow/ jáko nas niektorzy do was nie ſłuſznie udawają. Lecz przed Bogiem y cnotliwymi ludźmi krzywdá śię nam w tym dzieje; gdyż to kożdemu wiadomo/ że My Słuchácze náſze upominamy/ aby śię pomnażáli w wierze y w cnotách S. áby wedle woli Bożey/ y Słowá jego S. żyli. Málowany to u nas Krześćiánin/ ktory śię przechwala/ że Słowá Bożego ſłucha/ á według niego nie żyje/ wedle onego poſpolitego przyſłowia: **Nie wſzytko złoto / co śię świeci :** Tákći też; Non omnes Sancti qui calcant limina templi : **Nie wſzyſcy ſą świętymi y prawdziwymi Chrześćiány / Ktorzy do Kośćiłá chodzą/ y Słowá Bożego ſłucháją.** Przeto uśiłuy o to człowiecze/ żebyś ták dom Boży náwiedzał / y Słowá Bożego ſłuchał/

Jacob. 1. v. 22:	chał / ábyś śię wedle niego spráwował. Bo jezli jeno Słucháczem / á nie Czynićielem Słowá Bożego jesteś / sámego siebie zdradzasz y oszukawasz / mowi Jákub S. bá przeklectwo á nie błogosłáwienstwo Pańskie ná śię wprowadzasz.
2. Famis, aliarumq; pœnarum immissio.	Drugie karánie / Ktore Pan Bog ná ludźi dla wzgardy Słowá swego S. przepuszcza jestći Famis aliarumque pœnarum immissio, Głod y insze karánia ; Jako ono sam Pan zastepow tákowymi plagámi grozi mowiąc: Oto posyłam ná nie
Jerem. 29. v. 17. 18. v. 19.	miecz / głod / y mor / á uczynię ie jáko figi zgniłe / ktorych śię jeść nie godźi przed złośćią ich. Y prześládowáć ie będę mieczem / głodem / y morem ; á wszedźie ie będę nágábał po wszytkich Krolestwach źiemie : y zostáną w złorzeczeniu / w podźiwieniu / w poświstániu / y w pohánbieniu u wstytkich narodow / miedzy ktore ie rozpędzę. Iż słucháć nie chćieli słow moich /
Matth. 13. v. 38.	mowi Pan / gdym do nich słał sługi moje Proroki ku ich pilnemu nápominániu : á
Luc. 19. v. 44.	wyśćie ich słucháć nie chćieli. Tey grozby Boskiey doználi oni Jerozolimczycy / ktorych Pan Naywyższy / dla tego iż Słowu jego S. Ktore im Krystus Pan / Prorocy y Apostołowie S. przepowiedáli / gospody u siebie dáć nie chćieli / ták ćieżsko skarał / że niemal wszyscy od głodu / moru / y mieczá pobići legli.

ći legli. Przeto/ że też teraz Pan Bog woyna/ morem/ głodem y inßymi plagámi niektore krainy/ iáko y naße Slasko karze/ spráwuie to wzgárdá Słowá Bożego. Bo máło miedzy nami tákowych/ ktorzy Słowá Bożego rádzi słuchaja: Nie wiele tákowych/ ktorzy Słowa Bożego z pilnośćia y nabożeństwem słucháia; Trudno otakowych/ ktorzy Słowá Bożego státecznie słucháia/ y wedle niego żyja. Kożdy niemal wiecey myśli o tych doczesnych y ćielesnych upłynnych rzeczách/ niż o onych wiecznych y niebieskich dobrach. Wiecey dziś drugi ufa w bogatym brogu niż w Pánu Bogu; Wiecey myśli o złoćie/ niż o wiecznym żywoćie: Wiecey o chlebie/ niż o niebie; álbo jáko Hugo mowi: Plus amat nummum quàm DEUM, plus mundum, quàm cœlum: plus corpus quàm animam: *to jest*/ Wiecey miłuje pieniadze niż Bogá; bárzey śie kocha w tym nedznym y nizernym świećie/ niż w wieczym żywoćie: Wiecey śie pieczołuje o ćiało/ niż o duße: A onoby ráczey miał mowić z Páwłem S.: **Wßytkie rzeczy mam zá ßkode dla zacnośći uznánia Jezuſá Krystuſá Páná mojego/ dla ktoregom te wßystkie rzeczy utráćił/ y mam je ſobie zá śmieći/ ábym jeno Krystuſá pozyskał.** Philip. 3. v. 8

A ná inßym mieyſcu chcac nam obrzydźić ten świát y marności jego mowi: **Ktorzy śie ráduja/ niechże beda jákoby śie nie rádowáli: á ktorzy kupuja jákoby nie kupowáli; ktorzy hándluja/ jákoby nie hándlowáli: A ktorzy świátá záżywája/ niechże beda jákoby go nie używáli.** 1. Cor 7. v. 30. 31. Jáko też y Jan S. powiedział: **Naymileyßy moi/ nie miłuyćieß świátá/ á-**

1. Johan. 2. v. 15. 16. ni tych rzeczy / ktore ſą ná świećie : Jeśli kto miłuje swiát nie máßći miłośći Oycowſkiey w nim. Abowiem wßytko co jeſt ná świećie / jeſtći pożądliwość ćiáłá / żądza oczu / y pychá żywotá / á ten świát przemija / y pożądliwość jego.

Uſus. Niechże śie tedy ludźie świátowi o dobrá świátowe ſtáraja! Niech śie Epikurowie o brzuch ſwoy pieczołuja! Ty jednák człowiecze o Páná Kryſtuſá y o Słowo jego S. śie ſtáray / y mow z Dáwidem S. y onym pobożnym Káznodźiejo Mátheziusem : Psal. 73. v. 25 O Pánie JEzu / Kiedy Ja jeno ćiebie y słowo twoje święte y zbáwienne mam / tedy o niebo y o źiemie nic nie dbam. Melius enim eſt non eſſe, quàm ſine JESU & ſine verbô DEI eſſe, *to jeſt* / mowi jeden Náuczyćiel : Bernhard. Lepieyby było ná świát śie nie rodźić ; ábo národźiwßy śie záraz umrzeć / niż bez Páná Jezuſá / y bez Słowá Bożego bydź.

3. Totalis extinctio : Trzećie jeſtći Totalis extinctio : Że Bog pierwßy świát potopem zniſzczył ; ná wzgardźie Słowá Bożego wſytká winá przyſycha. Gen. 7. v. 17. 21. & ſequ. Iż Sodomá Gomorrhá ogniem y śiárką z niebá ná wniwecz obrocona w popioł y w iſkry pośłá ; przyczyna tego była wzgárdá słowá Bożego. Genes. 19. v. 24. 25 Jerem. 4. v. 6. Poniewaz Egypcyánie Moyzeßá y kazań jego słucháć nie chćieli : w morzu czerwonym wodámi pogrążeni Duchá wyzionać muśieli. Exod. 14. v. 27. Ono zacne y świátłe miáſto Coloſſæ záraz drugiego Roku po głowie Páwłá S. przez ſrogie trzęśienie źiemie zápádło śie / á to dlatego : iż mieſzczánie jego náuce Apoſtołá

postołá S. mieyscá y rumu u siebie dáć się zbrániáli. Czemu/ pytam cię/ w te teráznieysze mizerne y opłákáne czásy násze luba Oyczyzne Sląsko y Niemiecka ziemie żołnierz zły y niemiłosierny ogniem/ mieczem/ y łupieża przeplenia? Wszytkiego tego sprawczyna ábo podżoga jest wzgárdá Słowá Bożego. Boć y miedzy námi niektorzy Dármopyszkowie/ **ktorzy ono gębe wyżey nosá noszą** / z wielkiey Ambicyey y dumy Słowo Boże wzgardzájac / do Kościołá nie chodzą; nie uważájac/ iż w stárym Testámencie według roskázu Boskiego ten się zwyczay záchowywał: że kożdy mesczyzná przychodzić muśiał przed oblicżność Bogá Izráelskiego/ jáko o tym Biblia S. w wtorych Księgách Moyzeszowych opiewa/ gdzie Bog Izráelczykom wielkie dobrodzieystwá przyrzeka y objecuje/ jezliby się czásu náznáczonego do przybytku jego ná nabożeństwo ochotnie stáwiáli. A nietyloć to w stárym Testámenćie bywáło: álec y pod nowym przymierzem do przybytku Páńskiego / to jest / do Kośćiołá S. powinni Krześćiánie ná służbę Bożą chodzić; nie ták jáko drudzy czynia / ktorzy wzgardzájac y lekce sobie ważac jáwne zgromádzenie/ y w Cerebellu swoim nie wiem co sobie imáginujac / czásu nábożeństwá domá zostawája: á tám ábo robia y gospodárują; ábo też prywátnie w Postylli/ y w inszey Księdze czytájac nábożenstwo swoje odpráwuja / nie przywodzac sobie ná pámieć onych Słow Duchá Bożego: **Azaż domow nie maćie do jedzenia y pićia; Czemuż tedy Kośćioł Boży wzgardzaćie?** A ná inszym mieyscu: **Nie wzgardzayćie Kośćiołá z obopolnego nászego zgromádzenia / jáko to niektorzy czynia.** Powiedział ono jeden: Ego unicam concio-

Exod. 34. v. 23. 24.

Vide etiam 3 Reg. 8. tot. cap.

1. Cor. 11. v. 22.

Hebr. 10. v. 25.

nem audiendo, plus discere possum, quàm multas horas libros legendo; Ja / *powieda*, z jednego kazánia więcey się náuczyć mogę / niżeli kiedym kilká godźin w księgách czytał. A drugi mówi: Nunquam ingredior templum, & accedo ad concionem, quin abeam doctior & lætior, to jest / Nigdy do Kośćiołá ná Kazánie nie idę / żebym się z niego uczeńszym y weselszym wroćić nie miał. Jż tedy temu ták: Nie chcemyli przez te teráźnieysze woyny do máłego szczędu wyplenieni y wyniszczeni bydź / ponieważ już Pan Bog miecz swoy ná nas náostrzył / y już ná nas wyćiagnął y nágotował łuk swoy; w Słowie Bożym się kochaymy / y ono miłuymy: Naprzod / Corde per jugem meditationem: Sercem przez ustáwiczne rozmyślánie / wedlug onego roskázu Boskiego: J będą Słowá te / ktore Ja Tobie roskázuję w sercu twoim; J będźiesz o nich mowił / kiedy domá śiedźieć będźiesz / y kiedy w drogę poydźiesz; y kiedy się kłáść y wstáwáć będźiesz. Jáko też Duch Páński w Przypowieśćiách Sálomonowych mowi: Synu moy / pisz sobie Słowá moje ná táblicy Sercá twego. Vczynisz li to; Słowem Bożym niby Lekárstwem niejákim będźiesz się pośilać mogł / nie tylo zá żywotá / ále y przy śmierći: Y rzeczesz z Apostołem S. Krystus Pan umiłował mię /

Ad pœnam hanc depellendam.

Psal. 7. v. 13.

Verbum DEI amandum.

Usus 1. Corde per jugem meditationem

Deut. 6. v. 6. 7.

Prov. 3. v. 3.

Gal. 2. v. 20.

mie/ y dał ſámego ſiebie zá mie. Iz Iopem S. Wierze że moy Zbáwiciel żywie; á on mie w dzień oſtátni z martwych wzbudzi. Przy śmierci twojey człowiecze/ wßytko cie opuśći; opuſzcza cie twoie bogáctwá / mądrość / roſkoßy / godnośći / chwała świecka/kráſá/urodá twoiá; ſáme tylko Słowo Boże/ jezli je w ſkrzynce ſercá twego ſchowaß/ przy Tobie zoſtánie: y weſtchnieß z Dáwidem S. Pánie by nie było Słowo twoje poćiecha moja / zginąłbym był w utrapieniu moim. *Umiał śię tym ćieſzyć on zacny Doctor Medicinæ* Ratzenberger *rzeczony, ktory ku Słowu Bożemu wielką y niewymowną miłośćią pałał, y w Bibliey S. rad z oſobliwą ſercá ochotą czytywał. A gdy go niektrozy z tego ſtrofowáli mowiąc: Jeſteś Ty Lekárzem: dlatego ráczey twego Hippokráteſá y Gálená czytáć, y w náukách lekárſkich więcey niż w Bibliey y w Słowie Bożym ćwiczyć śię maß. Ná to on mądrze y bogoboynie odpowiedźiał: Ná Hippokráteſá y Gálená ja okrzczony nie jeſtem; Oni mi też nic nie pomogą w onym ſtráßnym punkćie, w oſtánich trwogách moich, kiedy żywot z śmierćią zámieniáć będę. Przeto mußę śię zá dobrego zdrowia o coś więtßego y potrzebnieyßego ſtáráć, chcęli bydź w niebie.* Weyćie R. M. Oto ten pobożny mąż nie był jáko owi Mozgowcowie/ Ktorzy w Plátonie / w Ariſtotelesie / y záwiłych ich piſmách rádniey y zwietßą chućią y ućiechą/ niż w Bibliey S. czytáją: y wiecey o ledá błáhych fráßkách y wymyſłách ludzkich / niż o prawdziwym zbáwiennym Słowie Bożym trzymáją. *Takowym był on Doctor Theologiæ, ktory z Rzymu do Tibingu przyjácháwßy ßedł do Kollegium:*

Job.19.v.25.

Pſalm. 119. v. 92.

Strignci⁹ in itin. Emaunt. con. 20.

Herberg. 1. par. Magnal.

y tám

y tám lekci Professorow, á osobliwie explikáci y wykłádow Pismá S. słuchał. Jáko ex Auditorio z *Professorámi wyszedł; tych do nich Słow zážył: Wszytko mi się w Akádemiey wászey podoba, jeno mię jedná rzecz wielkiego nábáwia dźiwowánia. Gdy go pytano, coby to tákowego było? tym im zápłáćił; To žeśćie tákiemi głupcámi: Czytaćie y wykładaćie Studentom wászym Biblia, ktora naywiętszy Prostak łacwie zrozumieć može: ráczeybyśćie Metáfizykę Aristotelesowę Discipułom wászym wykładáli: támbyśćie kunszt y umiejętność tákowa ználežli; zkadby wászy Studenći wiele dobrych y požytecznych náuk wyczerpnać, y náuczyć się mogli. Tež y o Politianuśie pisza, že kiedy go pytano: Jezli tež kiedy w Bibliey czytał? Se semel legisse, odpowiedźiał, nec tempus ullá in lectione pejus se posuisse. Czytałemći raz,* powieda, *w Bibliey, álem žadnego czásu gorzey y márniey nie strawił.* Oto K. M. ći Sapientowie Biblia S. y Słowem Božym z dumy y hárdośći pogardzáli / y ono nogami swymi jákoby deptali / nie pomniąc ná ono co sam Bog powiedział: Ad Legem & Testimonium: **Do zakonu y do świádectwa / jezliby nie mowili wedle Słowá tego nie wznidźie im zárá ná jutrzenká.** A sam Zbáwićiel u Janá S. Scrutamini Scripturas, *prawi*, **Bádayćie się Pismá; boć się wam zda / že w nim maćie žywot wieczny.** Tu słyszymy / že nam Krystus Pan roskázuje bádáć się pism Swiętych / á nie pism Aristotelesowych / áni Plátonowych. Nie odsyła nas tež do Thalmutá žydowskiego Bałámutá / ktory ták jest drogi/

Declam. Philip. 3. tom.

Esai. 8. v. 20.

Johann. 5. v. 39.

drogi / że go zá 22. dukatow ledwie kupić możeß: Y powiedáją plotliwi żydzi / że w tym to Thálmućie sam Bog codźień cztery godziny czyta. A jáko Kośćioł w Jeruzalem był spustoßony / á mieyscá ledwie na cztery łokćie ßeroko było zostáło; tedy Bog miał bydź widziány / że na onym mieyscu śiedźiał / y w Thálmućie czytał. Ależ to baśń żydowska. Krystus Pan nie Thálmutá / ále pismo S. nam czytáć roſkázuje: y chce tego koniecznie po nas / że chcemyli bydź zbáwieni / onego śię z pilnośćią uczyć mamy. Jáko abowiem nie záwádźi chleb y kopę mieć prozapás: Ták też nie wádźi / y o wßem tego potrzebá kożdemu człowiekowi Krześćiáńſkiemu / chceli bydź w niebie / áby Słowo Boże miał przy sobie / gdyż / jáko mowi Apostoł S. **Ewánielia ábo Słowo Boże jest mocą ku zbáwieniu wßelkiemu wierzącemu.** Jztądći też Chryſostom S. dobrze powiedźiał: Omnium malorum cauſa eſt ignorare Scripturas t. 1. Wßytkiego złego / jáko y zátrácenia wiecznego przyczyna jest nie wiedźieć y nie rozumieć Pismá. Przeto my Chrześćiánie nie mamy nic droższego / nic kosztownieyßego / nic zacnieyßego nad Słowo Boże: Bo choćiaby Bog wßytkie wody / rzeki / y potoki ſczyrym y wybornym złotem y ſrzebrem napełnił / żebyſmy w nich nic inßego jedno złoto / perły y drogie kámienie znaydowáli; ábo kiedyby Bog codźień złoto y ſrebro z niebá ná źiemię rzucał: y kiedyby wßytkie págorki / y pádoły perłámi / y kosztownymi drogiemi kámieńmi przykryte były; jednák byſmy tego wßytkiego do Słowá Bożego przyrownáć nie mogli; ponieważ **Słowo Boże jest koßtownieyße y wdźięcznieyße niż złoto / á niżeli złoto z Ofir.** Kiedybyſmy temu wierzyli: záprawdębyſmy Słowo Boże bárzey miłowáli;

Videatur Spec. Vit. Civil. Pauli Lidic. p. [illegible]

Rom. 1. v. 16.

Chryſoſt. Hom. 9. ad Col. tom. 4.

Pſal. 19. v. 11.

wáli; y więceybyśmy śię w nim kocháli/ niżeli więc kochamy. Lecz jáko to ná oko widziemy/ juž sobie niektorzy y z pomiedzy tych/ co śię zá prawdziwe Chrześciány poczytáją/ Słowo Boże ták zmierzyli/ że o nim máło co ábo nic nie trzymáją. Pánie JEZU rácz im dáć upámiętánie/ áby słowu twemu S. gospodę u siebie dawáli/ y w nim uciechę swoię mieli/ mowiąc z Prorokiem Jeremiaszem: **Pánie słowo twoje stáło śię**

Jerem. 15. v. 16.

poćiechą/ rádośćią y weselem sercá mego!

2. Ore, quod fit 1. Per frequẽtem locutionem.

Podrugie nie chcemyli wygłádzeni y wytráceni bydź Słowo Boże miłuymy/ Ore Vsty: á to náprzod Per frequentem locutionem & lectionẽ, **przez częste y gęste rozmawiánie/ y czytánie/** jáko nas do tego sam Bog nápomina mowiąc: **Niech nie odstąpi Xięgá zakonu** t. i. Biblia S. **od vst twoich.** A Piotr S. powiedźiał: **Kto mowi/ niechże mowi jáko słowá y powieśći Boże.**

Jos. 1. v. 8.
1. Petr. 4. v. 11.

Chce tedy Pan Bog tego koniecznie po nas/ áby o Słowie Bożym rozmawiáli/ y w Bibliey S. nietylko Xięża/ ále y Laikowie t. i. prostacy czytáli/ wedle nápominánia Christusowego: Scrutamini Scripturas: **Bádayćie śię pism.** Audite, obsecro, Seculares omnes, mowi Chrysostom S. Comparate Vobis Biblia animæ pharmaca: **Słuchayćie prze Bog proszę/ Wy wszyscy świátowi ludźie/ zporządźćie/ spráwćie y kupćie sobie Biblią S. ktora jest dusz wászych Lekárstwem.** A Augustinus nápisał: Etiam in domibus vestris, aut ipsi legite: aut alios legentes requirite, & liben-

Joh. 5. v. 39. Chrysost. Hom. 9. ad Collos. Tom. 4.

August. Serm. 55. de Temp.

ter audite. Też y w domiech wáßych/ powieda/ álbo sámi Słowo Boże czytayćie: álbo jezli czytáć nie umiećie/ sobie tákowych/ ktoczyby wam czytáli / ßukayćie / y rádzi słuchayćie. Czynili to oni mieścżánie Berrhoenscy/ ktorzy licet non essent sacri ordinis homines mowi jeden Theolog/ choćia nie byli káznodziejámi: jednák o nich Duch S. świádczy/ że sie ustáwicznie wywiádowáli Pism/ jezliby sie to ták miáło/ jáko im Páwel S. przepowiedał. Bráli przykład od tych to cnych Berrhoenczykow oni serdeczni miłośnicy Słowá Bożego/ ktorzy pieniedzy ku temu koncowi żebráli/ áby sobie Biblia S. byli kupić mogli. *Jáko Marulus pisze o Servuluśie, że on pobożnych cnotliwych Chrześćiáńskich ludźi o pieniadze ná Biblia prosił. A jáko już tę księgę Pism S. miał, iż czytáć nie umiał y bez watpienia ná ony słowá Augustynowe pámiętał: Też y w domiech wáßych, ábo sámi w Bibliey czytayćie, ábo sobie tákich, ktorzyby wam w niey czytáli, szukayćie: przeto sobie kilku żaczkow w Szkole uprośił, ktorzy codźień do niego chadzáli, y z Bibliey mu czytáli; zkad śię ták wiele był náuczył, y w Słowie Bożym wyćwiczył, że też drugim to, co z onego czytánia słyßał, referowáć y wyliczać umiał. Sabellicus w spomina onego pobożnego Pátrá Hilarioná, ktory tákowy zwyczay miał, że záwße po odpráwieniu modlitw S. Pismo S. z nabożeństwem czytał, y ono w sercu swoim nabożnie uważał, ták jákoby sámego Bogá z sobą mowiacego słuchał; y mawiał często o Bibliey S.: Jest to księgá Duchá S. ktoremu Prorocy, Apostołowie, y Ewánielistowie S. rę-*

Act. 17. v. 11. D. Brochm. Tom. 1. System. Theolog. in Artic. de Sac. Sc: cap. 2. 9. 19. pag 65.

Herberg. 1. par. Magn. ex Marul.

Sabel.

ku y piorá pożyczáli, á co im Duch S. diktował, ná piśmie podáli. Oby śię jeſzcze podźiśdźień tákowi miłownicy Słowá Bożego u nas znaydowáli/ á Biblią S. w ktoreyby czytáli przykłádem onego Ochmiſtrzá Krolowey Kandáces/ ktory bedąc w mieśćie Jeruzálem Proroká Jzájaszá był ſobie ſpráwił/ ſobie kupowáli/ wedle onych wyżey przerzeczonych słow Chryſoſtomowych: Comparate Vobis Biblia, animæ pharmaca: kupćie/ ſpráwćie ſobie Biblią/ ktora jeſt duſz wáſzych lekárſtwem: iśćieby **Słowo Kryſtuſowe miedzy námi obfićie ze wſzeláką mądrośćią mieszkáło!** Aleć nie wiele miedzy náſzymi Chrześćiány tákowych/ ktorzyby ták bárzo o Biblią dbáli. Zna drugi piſmo/ y mogłby w słowie Bożym z pożytkiem y z budowániem czytáć; ále coż po tym? Woli drugi ná obżárſtwo y pyáńſtwo/ ná pyche/ ná ſtroie/ y inſze zbytki pieniądze wydawáć/ niżliby ſobie Biblią/ Poſtyllę/ ábo jáką inſzą kśięgę potrzebną w dom kupić miał. Kiedyby drugi codźień jeno jeden biedny pieniądz ná ſtronę odłożył: wkrotceby ſobie mogł Biblią ſporządźić. Więć kożdy dźień niemal nie jeden ále kilká groſzy ná gorzałkę y ná piwo wyłoży. A kiedyby ná kśięgę zbáwienną miał kilká groſzy ważyć/ zdáłoby mu śię żeby wielki náſzczerbek w goſpodárſtwie ná ſubſtáncyey ſwoiey ćierpieć muśiał.

Act. 8. v. 34.

Chryſoſt. Homil. 9. ad Col. tom. 4.

Col. 3. v. 16.

2\. Per conſtantem Confeſſionem.

Potym miłujemy Słowo Boże **Vſty** Per conſtantem Confeſſionem, **przez ſtáteczne wyznawánie**/ Kiedy Kryſtuſá Páná y słowo jego Swiete uſty náſzymi przed świátem jáwnie żadnego niebeſpieczeńſtwá y prześládowánia śię nie bojąc/ ſtátecznie wyznawamy/ pomniąc ná one słowá Zbáwićielowe: **Kto mię wyzna przed ludźmi/ tego Ja też**

Matth. 10. v. 32. 33.

wyznam przed Oycem moim niebieskim: Lecz kto śie mie záprzy przed ludzmi tego śie Ja też zápre przed Oycem moim / ktory jest w niebieśiech. Non enim, mowi Augustinus, valet fides cordis sine Confessione oris: Nic nie waży wiárá sercá / bez wyznánia ust. Choćiabyś Ty człowiecze / w sercu twoim nie wiem jáko w Krystusa wierzył: á przed ludzmibyś go jáwnie smiele y statecznie nie wyznawał / nicci by to zgołá nie pomogło. Y dlategoć też ono Apostoł S. nápisał w liśćie swoim mowiac: Sercem wierzymy ku spráwiedliwośći; ále usty wyznawamy ku zbáwieniu. August. Rom. 10. v. 10.

Po trzećie / prágniemyli áby nas P. Bog z gruntu nie poborzył / Słowo Boże miłuymy Opere per obedientiæ exhibitionem skutkiem przez posłuszeństwá pokázowánie. Czyńmy y wykonywaymy wedle możnośći to wszytko / co nam Bog w Słowie swoim S. roskázuje. Wszytko co ja wam roskazuje / mowi Pan Naywyższy / to czynić maćie. A Pan Krystus: Jezliż temu rozumiećie / błogosłáwionymi bedźiećie / jeśli to uczynićie. Nie dosyć tedy ná tym / do Kośćioła chodźić / Słowá Bożego słuchác / y kazánie pamietáć: Ale trzebá to / co słyszysz / do skutku przywieść mowi Jakub S. O ják śiłá tákowych / ktorzy w Kośćiele bywaja / że Słowa Bożego strászliwe grozby słysza / że kożdy grzech swowolnie popełniony ogień piekielny zasługuje. A coż potym? żadney poprawy nie masz; to co ze Słowa Bożego słyszymy / jednym uchem w puszczamy á drugim wypuszczamy / y z kazań zgo- 3. Opere per obedientiæ exhibitionem. Deut. 12. v. 32. Joh. 13. v. 17. Jacob. 1. v. 22.

łá żywotá náſzego nie poiepſzamy. Przeto biádá/ biádá ná tákowe náſze obłudne y málowane nabożeństwo! Kiedybyſmy byli prawdziwymi y ſkutecznymi Chrześciány; iściebyſmy też prawdziwie y ſkutecznie Bogá miłowali: Słowá y przykazania jego záchowywáli; y ſwowolniebyſmy nie grzeſzyli/wedle onych ſłow Jezuſowych: Jeśli mię kto miłuje/ y przykazánia moje záchowywáć będzie: álbo jáko on Náuczyćiel Kośćielny mowi: Qui Deum ex totô corde, & ex totâ animâ diligit: locum vitijs non relinquit. Kto Bogá / *powieda*, ze wſzytkiego ſercá/ y ze wſzytkiey duſze miłuje: tákowy u ſiebie grzechom y wyſtępkom ſwowolnym mieyſcá nie dáje.

Joh. 14. v. 23.

Caſſiodorus in Pſ. 41.

Czwarte Karánie/ ktorym Bog wzgárdę ſłowá ſwego S. náwiedza/ jeſtći Hæreſeωn diſſeminatio, Kácerſtwá y fáłſzywe náuki; o czym Páweł S. świádczy mowiąc: Przeto iż miłości prawdy nie przyjęli/ áby byli zbáwieni: przyśle im Bog ſkuteczną moc błędu/ áby kłamſtwu wierzyli; iżby potępieni byli wſzyſcy/ ktorzy nie uwierzyli prawdźie/ále przeſtáli ná nieſpráwiedliwośći. Tákći to Bog wzgárdę ſłowá ſwego fałſzywey náuki mátáctwy karze: Jáko tego ná niktorych mieyſcách Domownicy wiáry náſzey y Bráćia Kośćiołow naſzych doználi/ y teraz jeſzcze doznawája/ ktorzy tákże pierwey mieli Słowo Boże y Sakrámentá świętę: ále teraz tego wſzytkiego pozbáwieni będąc/ errory y błędne náuki miedzy ſobą ſzerzyć śię widzą. Co śię wam zda K. M. Kiedyby je znowu świátłość Ewánjeliey S. oświećiłá: żeby záś nabożeństwo ſwoje ták jáko drzewiey błędow z kárkow pozbywſzy/ odpráwiáć mogli; jákoby ſię rádowali: Jákoby Bogu zá ták wielkie dobrodzieyſtwo dziękę/ cześć/ y niegodny pokłon ſercem uniewolonym oddawali; mam zá to/żeby teraz Słowo Boże z więtſzą chućią/gorliwośćią y rádośćią / á niżeli przed tym / przyjmowáli!

4. Hæreſeωn diſſeminatio.
2. Theſſ. 2. v. 10. 11. 12.

Zeby tedy to/ co onych/ y nas nie potkało/ á żeby Bog
błedom y herezyom miedzy námi krzewić y plenić sie nie
dopuſzczał: Słowo Boże zá jedna rádość y weſele ſercá — USUS. Jerem. 15. v. 16.
náſzego mieymy; pobożnie żyjmy: niezbożnośći y świá- — Tit. 2. v. 12.
towych pożadliwośći sie wyſtrzegaymy. Jeżelić ábo- — Syr. 1. v. 12.
wiem poczatkiem madrośći jeſt bać sie Boga: tedyć zá — Prov. 1. v. 7.
tym idzie/ że zrzodłem wſzelákich błedow y fałſzywych
náuk jeſt nie bać sie Boga. Jáko náprzykład; kiedy o-
no ludzie beſpiecznie żyjac ze ſnu grzechow powſtáć y o- — Rom. 13. v. 11.
cućić sie nie chca: tedy przychodzi Nieprzyjaćiel zwo-
dnik on przeklety/ ktory kąkol rozśiewa t. i. rozmáite — Matth. 13. v. 28. v. 25.
herezye y kácerſtwá w Kośćiele Bożym rozdyma y krze-
śi/ y o to wſzytkiemi ſpoſobámi y niewypowiedziánym
uśiłowániem śie ſtára/ jákoby fałſzywymi náukámi lu-
dzie zwodzić/ zárażáć/ y do ſwojego kroleſtwá piekielne-
go zá ćiagać mogł: ná co ono Jan S. utyſkuje mowiac;
Biádá tym/ ktorzy ná ziemi y ná morzu mieſzkája: A- — Apoc. 12. v. 12.
bowiem Dyabeł zſtepuje do was/ y ma wielki gniew;
poniewaz wie/ że máło czáſu ma. Ná ktore to słowá
wzglad majac jeden Doktor Kośćielny ták piſze: Quantò propius finem mundi Diabolus videt: tantò crudeliùs perſequutiones exercet; ut qui ſe continuò damnandum conſpicit, ſocios ſibi multiplicet, quibus cum gehennæ ignibus addicatur. — Iſidorus lib. 1. de Sum. bon.
Im bliżey/ *pry*, koniec świátá Dyabeł widzi:
tym bárzey y ſrożey narod ludzki prześláduje; áby/ po-
niewaz baczy że w krotkim czáśie ma bydź potepiony/
towárzyſzow ſobie nazgromadzał/ z ktorymi by do ogniá
piekielnego ſkazany był. Iztadći też o nim Piſmo S.
mowi: że on biega y czátuje ná obłow duſz ludzkich: bá — 1. Pet. 5. v. 8.
krazy jáko Lew ryczacy ſzukájac kogoby pożárł.

Piate Zárázánie jeſtći Perſequutio, Prześládowá- — 5. Perſequutio.
nie. Kiedy ludzie Słowem Bożym hárdzie/ y upornie

pogardzają: tedy pospolicie P. Bog ná nie prześladowániem bije/ że je Fałszerze/ ktorzy wnet uszy ludzi prostych obleśnymi błędow swoich przymilczkami nabechtáć umieją/ ná błędną wiárę przewrocić usiłują. Czym się to dzieje/ że ná wielu mieyscách prawdziwe chwalce Boże do wiáry cudzey siłowano/ y jeszcze teraz siłowáć nie przestają; tákże niektorzy powabnym fałszywych Nauczycielow spárem zwabieni do ich kłamstwá przystawają? Tym: że Słowa Bożego ják ná to należy/ nie miłują. Tegoż się y nam obawiáć potrzebá. Izali się oto wzgárda Słowá Bożego miedzy námi pożarem nie rozchodzi? Y owszem; Już sobie niektorzy z miedzy nas

Num 11. v. 5. 6. Słowo Boże ták obrzydzili/ jáko kiedyś Żydzi na puszczy/ ktorzy woleli smrodliwy czosnek/ cebule y ogorki/ niżli roskoszną mánnę: y więcey się kocháją w tych czesnych

Fab. ex Æsop. num. 1. upłynnych y znikomych rzeczách/ niż w Słowie Bożym. Pośli coś tákowi ná onego kogutá/ ktory grzebiąc ná gnojewisku obaczył drogą perłę y ziárno; perłę wzgárdził/ á ziárno porwał. Ták y dziś wiele ich wzgárdzają

Luc. 15. v. 16. drogą perłę Słowa Bożego; á oto się tylko stáráją/ áby z onym Synem márnotrátnym nátkáli kałduny swoje łuszczynámi y strodzinami plugáwymi: gdyż o nic inszego we dnie y w nocy bárzey się nie pieczołują/ jedno áby się mogli zbogacić: májętności przymnożyć/ workow swoich dopełnić; á wielkie pieniądze po sobie dziatkom swoim zostáwić. Więc mowią:

Horat. lib. 1. Epist. 1. v. 53. 54. -- -- O Nati Nati quærenda pecunia primùm;
Virtus sive Christus post nummos.

O Dziatki Dziatki/ pierwey pieniędzy potrzebá nábywáć: A potym się dopiero o Christusá stáráć! Alećto

Eccl. 1. v. 2. Vanitas Vanitatum, & omnia vanitas: Prożność nád prożnościámi/ y wszytko prożność. Prawdáć to/ że kożdy domowniki swoje/ żonę y dziatki/ ják naylepiey może/ opátrzyć powinien; gdyż kto tego nie czyni gorszy jest

niż po-

niż pogánin/ y záprzał śie wiáry. Ale kiedy kto w więtszey cenie pokłada te doczesne y ćielesne rzeczy: ábo kiedy u kogo ważnieysze jest ledá błáhe cżaczko świátá tego/ niżeli Słowo Boże y one dobrá wieczne/ wielce zápráwde w tey mierze grzeszy. Mowi ono *Bernhardus*: Terrena in usu esse debent: Cœlestia verò in desiderio. Rzeczy ziemskich / *powieda*, ku potrzebie záżywáć: ále onych niebieskich dobr záwsze prágnąć mamy/ mowiąc:

1. Tim. 5. v. 8.

Bernhard Serm. 6. de mod. ben. viv.

Domine, hæc sit mea prima cura:
Ut te quæram mente purâ.

To jest:

Niech to będźie me pierwsze stáránie:
Ciebie myślą czystą szukáć Pánie.

Lecz tákowy teraz jest Cursus mundi, Bieg świátá tego; że my nędzni ludzie/ iż z ziemie jesteśmy/ jeno o ziemskich rzeczach myślemy: więcey sie o ciało/ niżeli o duszę stárámy; bárzey tych rzeczy ziemskich/ á niżeli dobr onych niebieskich prágniemy; *Jako on bogaty chłop, ktory sie* Oycze nasz *przed wielkim łakomstwem zgoła nauczyć nie mogł, lubo go Xiądz jego częstokroć uczył. A iż dobrze wiedźiał o łakomstwie jego: wynálazł tę sztukę, y rzekł do niego: Powiedz mi jako tego twego Sąśiádá zową, ktoryć na Wielkanoc dwanaśćie ćwierćien zboża wroćić powinien? Odpowiedźiał: zową go Piotr Wenda. Rzecze Xiądz: Nie Piotrem Wendą, ale* Oycze nasz ktoryś jest w niebieśiech/ *názywáć go będźiesz. X. pyta go daley. A temu, ktoryć na Swiątki 24. ćwierćien żytá płáćić ma, jakie jest imię? Odpowiedźiał:* Jan Franke: *X. rzecze* Nie Janem Franke, *ále* świeć śię Imię twoie/ *mianowáć go będźiesz. Y ták on chłop zá ustáwiczną Xiedzá swego informácyą z wielką trudnośćią Paćierzá śie náuczył.* Ták oto ludźie świátowi są głupi / ktorzy ták chćiwie y łákomie ty czesne dobrá łápáją y chwytáją/ á onych wiecznych zápominája: y ták o Krystusá Páná y o Ewánjeliu jego S. máło co ábo nic nie dbają. My záśie nie czyńmy ták/ ále z Márya śiostrą Márty y Łázarzá naylepszą cząstkę ktoraby od nas wiecznie odjętá nie byłá/ sobie obieray-

G. Major in Enarr. cap. 15. Epist. 1. ad Cor.

Luc. 10. v. 42.

USUS. Cãtio Eccl.

bieraymy: á Słowo Boże drożey niż złoto/ srzebro/ perły/ y drogie kámienie ßácuymy. B ć ' jáko Kośćioł Boży śpiewa:

Wßytko co jest ná tym świećie,
Badz srzebro złoto pieniadze: Choć kámienie drogie;
Toć wßytko trwa ná máły czás, A nie zbáwi żadnego z nas.

Rivand. Fest Christi am Brünnendonnerstage. D. Pauli in der Außlegung der Epistel am Tage S. Michaelis. Videatur etiam Spec. vitæ Civil. Pauli Lid. fol. 35.

Nie badźmy jako oná bezecna niewiastá, ktora, gdy jey on podrożny w Niedźiele do gośćincá przyßedßy pytał: Jezliby śie nabożenstwo w Kośćiele odpráwowało, y kazánie było? odpowiedźiáłá że było. A pytájac śie o przyczynie, Czemuby do Kośćiołá nie ßłá? Rzekłá: Musiałábym czesto do niego chodźić, nimbym śie raz nájádłá. Rzecze on Gość. Páni bluźnićie, áboićie śie Bogá? Przystepujećie też do stołu Bożego? Odp. Miſá Kápusty dobrze okraßo na jest mi dáleko lepßa y milßa niż wieczerza Pańska. Co śie stało? Te słowá wyrzekßy: ukazał śie Diabeł w postáći myßy wielkiey; á rzućiwßy śie ná one bezbożnice, ták ja jadowićie ßpárzył, że skorá ćiáłá jey ná niktorych mieyscách ták czarna jáko wagiel byłá: y porwał ja potym z soba ná powietrze, á ztámtad pewnie do piekłá. Gdyby tá przekleta niewiastá Słowá Bożego nie byłá wzgardzáłá: gdyby progi domu Bozego ochotnie byłá nawiedzáłá; y Sákrámentow S. jezykiem swoim bluźnierskim nie sromoćiłá: pewnieby śie Czártowi w łyká y wieży jego nie byłá dostáłá.

USUS.

Vczćie śie tu Wy Wzgárdźićiele Słowá Bożego y Sákrámentow S. á bojac śie Bogá/ do Kośćiołá rádźi chodźćie; Słowá Krystusowego z pilnośćia słuchayćie: y Sakrámentow S z dewocya y z nabożeństwym używayćie; á ták was Pan Bog prześládowcow uchowa/ y przy Słowie swym S. aż do końcá záchowa.

6. Verbi divini amissio.

Szoste jestći Verbi div.ni amissio, Słowa Bożego utrácenie. Naywietßße y nayćieżßße Karánie Boskie jestći Słowo Boże utraćić; gdyż w kożdym nieszcześćiu y utrapieniu / kiedy człowiek Słowo Boże ma/może śie nim pośilić: Ale kiedy Słowá Bożego nie ma; żadney tám poćiechy/ żadnego pośiłku nie máß. Daznałći tego Dáwid Krol/ y dlategoć ono mowi: Pánie gdyby słowo twoje nie było/ jużbym był dawno ustał w utrapieniu moim.

Psal. 119. v. 92.

A Prorok Jeremiaß powiedźiał: Pánie Słowo twoje stáło śie poćiecha/ rádośćia y weselem sercá mojego.

Jerem. 15. v. 16.

O záprawde Słowo Boże jest y ma bydź poćiecha y rádo-

y rádośćią ſercá náſzego! Bo co jeſt ſłońce ná niebie/ to jeſt Słowo Boże w Kośćiele. Gdyby ſłońcá nie było; wſzytkieby rzeczy ćiemnośćiámi ogárnione były: tákći też gdyby Słowá Bożego w Kośćiele nie było: wſzytkoby ciemnośćiámi duchownymi nápełniono było. A Rownie jáko duſzá dáje ćiáłu żywot. Ták Słowo Boże dáje duſzy utrapioney pociechę. In hác vitâ prawi Hugo, animæ nihil utilius: nihil dulcius; nihil melius verbo Dei. W tym żywoćie/ powieda/ duſzy uciśnioney nic niemáſz pożytecznieyſzego: nic ſłodſzego; nic lepſzego nád Słowo Boże. Hugo. USUS.

Tego tedy zbáwiennego Słowá Bożego lekce ſobie nie ważmy/ a to naywięcey dla tego/ áby czás tákowy kiedyż tedyż nie przyſzedł/ żebyſmy ję potym rádzi mieli/ gdybyſmy jeno do tego przyść mogli. Boymy śię żeby nas Bog głodem y prágnieniem ſłowá ſwego nie karał/ jáko nam ono groźi mowiąc: Oto przychodzą dni mowi Pan Bog/ gdy Ja przepuſzczę ná ziemię głod: á nie głod chlebá áni pragnienie wody: ále ſłuchania Słowá Páńſkiego. J będą śię tułáć od jednego morzá aż do drugiego; od pułnocy/ aż do wſchodu ſłońcá krążyć będą; ſzukájąc Słowá Páńſkiego/ á nie znaydą go. Amos 8. v. 11. 12.

Głod cielesny jeſt náder ſtráſzliwy/ *ktory, jáko czytamy, Roku Páńskiego 1315. ták ſzkáradnie Slasko, Czechy, Moráwę y Polskę udręczał, że od wſzelkiego chociaż brzydkiego pokármu, więc áni od ſámych trupow człowieczych nie mogło śię hamowáć zgłodniáłe poſpolſtwo: A jáko jeden pilny ſtárych dźiejow Wyſzperácz piſze; Rodzicy dźieći ſwoje, á dźieći zás Rodźice ná przemiány żiadáły.* Crom. lib. 11. de rebus geſt. Polon. Cureus in Anal. Sil.

Jákoć też dawnych ſpraw Niemieckich Szpiegowie do potomności podáli: iż ná Niemiecką źiemię czáſu jednego tákowy głod był uderzył/ że ludźie złoczyńce obwieſzone z ſzubienic zdeymowáli/ y żárli. Tákowego głodu racz nas łáſkáwie Pánie JEZU Dobrodźieju y Páſterzu náſz wiekuiſty uchowáć! Psal. 23. v. 1. Bo jeżliż głod ćielesny jeſt tákowego Sprawcą utrapienia: Coż tedy rozumieć będźiemy o głodźie duchownym/ ktory nie ćiáłá/ ále duſze morduje? Tego głodu duchownego t. i. oſtradánia ábo utrácenia Słowá Bożego/ powtore mowię/ obawiaymy śię: á to dla niewdźięczności náſzey; gdyż Pánu Bogu zá Słowo jego S. nie dźiękujemy. J śmiele rzec mogę/ że ſkąpo między námi o tákowe/ ktorzyby to uważáli/ jáko to jeſt wielki y nieoſzácowány ſkarb mieć ſczere/ prawdźiwe/ y nieomylne Słowo Boże. Ten to ſkarb nieprzepłácony Słowá Bożego żebyſmy nie tylko My/ ále y Potomko‑

wie naszy zá łáską Bożą ná potomne czásy mieć mogli: stawmyż śię Bogu nászemu wdźięcznymi; onego o záchowánie y rozmnożenie Słowá jego S. ustáwicznie nabożnie prośimy/ y z zwolenikámi Páńskiemi serdecznie wzdychaymy mowiąc:

Luc. 24. v. 29. Philip. Melanchton.

Vespera jam venit, nobiscum Christe maneto:
Extingui lucem nec patiare tuam.

To jest.

Zostań z nami JEZU CHRISTE, Boć wieczor idźie záiste:
Ratuy nas w kożdey potrzebie, Ućiekamy śie do Ciebie;
Sakrámentow Słowá twego, Użyczay czásu w ßelkiego.

Jeżli ták gorliwie Bogu modlić śie będźiemy: nie jest rzecz można/ żeby wołániu nászemu ucha dáć/ y nam słowá swego użyczáć nie miał. Pytay śie jednák y doświadczay kożdy w sercu swoim: jezli śie ták Pánu Bogu twojemu o rozkrzewienie y záchowánie słowá jego zbáwiennego modliß? Podobno drugi ná to áni wspomni. Jeżeliś tedy pierwey tego nie czynił; zacżni że to dźiśia nie tylo w Kośćiele; ále y w domeczku twoim/ y mow z Kośćiołem Bożym:

Cant. Eccl.

Serva DEus verbum tuum, Et frange vires hostium,
Qui JESUM Filium suô Turbare conantur thronô.

To jest.

Boże Oycze przy słowie twym Racz nas zachowáć prawdźiwym;
Nawroć wßytkie Heretyki, Syná twego Przećiwniki.

A Ty o Pánie JEZU/ ktoryś usty twymi S. wyrzekł/ że nie sámym chlebem/ ále wßelkim słowem/ ktore pochodzi z ust Bożych/ człowiek żywie: prośiemy ćie nabożnie nam tego twego Słowá S. ále go nie tylko nam lecz y Potomkom nászym po nas aż do skończenia świátá użyczay: abyśmy ten nieprzepłácony słowá twego zbáwiennego skarb májąc/ onym śie w krzyżu w ućisku/ y w niebespieczeństwie wßelákim/ náwet y przy śmierći samey ćießyli; żebyśmy ták tym to Słowem twoim śie posilájąc pobożnie ná świecie żyli, pokutą y modlitwą nabożną gniew twoy ugáśili/ czásu swego zbáwiennie skonáli: á przez nie/ poniewaz jest mocą ku zbáwieniu wßelkiemu wierzącemu/ Żywot Wieczny otrzymáli/ Amen.

Matth. 4. v. 4. Deut. 8. v. 3.

Rom. 1. v. 16.

